

PRZEŁOŻONE KLASZTORU BERNARDYNEK PW. ŚW. AGNIESZKI W KRAKOWIE

Początki podkrakowskiego klasztoru Św. Agnieszki na Stradomiu sięgają 1453 r. i są związane z kaznodziejską działalnością w Krakowie franciszkanina obserwanta św. Jana Kapistrana (1386-1456). Podczas swego pobytu pod Wawelem przyjął on do Trzeciego Zakonu św. Franciszka kilka niewiast. Zamieszkały one w domu przed Bramą Mikołajską i zaczęły prowadzić życie wspólnotowe w oparciu o regułę Trzeciego Zakonu, zatwierdzoną przez papieża Mikołaja IV (1288-1292) i składane śluby czystości i posłuszeństwa¹. Pierwsza siedziba tercjarek szybko okazała się za ciasna, z powodu napływającej liczby kandydatek. Dzięki staraniom kasztelana sandomierskiego Jana Hinczy z Rogowa (†1474) rozpoczęto na Stradomiu wznoszenie drewnianego klasztoru i kościoła p.w. Św. Agnieszki, których budowę ukończono w 1459 r. W 1461 r. wikariusz prowincji oberwanckiej austriacko-czeskiej o. Gabriel Rangoni (1460-1462) nadał tercjarkom ustawy i zobowiązał do przestrzegania klauzury². Nazewnictwo używane w stosunku do przełożonej, która stała na czele klasztoru bernardynek kształtowało się

¹ H. E. Wyczański, *Kraków – Św. Agnieszka*, [w:] *Klasztory bernardyńskie w Polsce w jej granicach historycznych*, red. H. E. Wyczański, Kalwaria Zebrzydowska 1985, s. 517.

² Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie (dalej APBKr), rkps M-2: *Topographia specialis feliciter incipit Provinciae Polonae anno Virginei Partus 1597*, k. 34v-35v; B. Międał, *Bernardynki*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 2, Lublin 1976, kol. 315; K. J. Kantak, *Bernardyni polscy*, t. 1, 1453-1572, Kraków 1933, s. 255-256; M. N. Dobrowolski, *Kościół i klasztor Św. Agnieszki w Krakowie*, [w:] *Biblioteka Krakowska*, t. 34, Kraków 1906, s. 9; B. Czwojdrak, *Rogowscy herbu Działosza – podskarbiowie królewscy. Studium z dziejów możnowładztwa w drugiej połowie XIV i w XV w.* Katowice 2002, s. 156-157; L. Wadding, *Annales Minorum seu Trium Ordinum a S. Francisco institutorum A. R. P. [...] hiberno S. T. Lectore Jubilato et Ordinis Chronologo*, t. 13, 1457-1471, Quaracchi 1932, s. 438.

w XV i XVI wieku³. W źródłach spotykamy różnorakie określenia jej urzędu. Najstarsza ze znanych przełożonych to Marusza, wspomniana w dokumencie z 21 listopada 1463 r., w którym Blaszkó i jego żona Świętochna przekazali swój dom na Stradomiu pannom od Św. Agnieszki⁴. Tytuł „starszej” przysługiwał przed 1523 r. siostrze Tekli, która już jako wikaria została wymieniona wraz z współsiostrami w dokumencie nadania klasztorowi czynszu z dóbr Rząska⁵. W 1530 r. urząd przełożonej sprawowała *Lugdumila*. Towarzystwo wówczas zakonnic Elżbiecie, w zakonie *Justynie*, która odstąpiła prawo do swojej izdebki, znajdującej się w domu altarzystów kaplicy Szafranców, kasztelanowi sochaczewskiemu, ochmistrzowi królowej Bony, Mikołajowi Wolskiemu. W dokumencie *Lugdumila* określona została gwardianą lub matką przełożoną⁶. O braku jednolitego nazewnictwa stosowanego względem przełożonej świadczy przykład siostry Doroty *Perpetui* Noskowskiej. W dokumencie z 1532 r., w którym bernardynki potwierdzają przyjęcie darów z zapisu testamentowego doktora medycyny Łukasza Noskowskiego (ok. 1475-1532)⁷, określono ją jako matkę⁸. W akcie z 9 grudnia 1537 r. dotyczącym nadania dla klasztoru czynszu przez Seweryna Bonera (1486-1549)⁹, kasztelana bieckiego,

³ P. Gąsiorowska, *Początki klasztoru Św. Agnieszki (bernardynek) w Krakowie. Rekonesans badawczy*, [w:] *Mendykanci w średniowiecznym Krakowie*, red. K. Ożóg, T. Gałuszka, A. Zajchowska, Kraków 2008, s. 119-120.

⁴ R. Gustaw, K. Kaczmarszyk, *Katalog archiwum klasztoru sióstr bernardynek przy kościele św. Józefa w Krakowie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, t. 20, nr 4, 1970, s. 11-12.

⁵ *Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codocibus, qui in Chartophylacio maximo Varsoviensi asservantur, contextu indicesque adiecit Theodorus Wierzbowski*. P. 4: *Sigismundi regis tempra complectens (1507-1548)*. Vol. 2: *Acta vicecancellarium 1507-1535*, nr 13610, Varsaviae 1917, s. 281.

⁶ *Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu*, t. 11, cz. 2, 1530-1533, opr. B. Przybyśowski, nr 386, Kraków 1986, s. 5-6.

⁷ J. Bieniarżówna, *Noskowski Łukasz (właściwie Łukasz z Noskowa) h. Nałęcz*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 23 [red. E. Rostworowski], Wrocław 1978, s. 225-226; S. Kościński, *Słownik lekarzów polskich obejmujący oprócz krótkich życiorysów lekarzy Polaków oraz cudzoziemców w Polsce osiadłych, dokładną bibliografię lekarską polską od czasów najdawniejszych aż do 1885*, Warszawa 1888, s. 355.

⁸ *Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu...*, t. 11, cz. 2..., nr 823, s. 195-196.

⁹ W. Pocięcha, *Boner Seweryn*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 2, red. W. Konopczyński, Kraków 1936, s. 300-301.

Perpetua została nazwana starszą¹⁰, a rok później występuje jako przeorysza¹¹. Stopniowo w odniesieniu do przełożonej bernardynek zaczął utrzymywać się jednak tytuł matka. Tak określono w źródłach stojącą w 1543 r. na czele klasztoru Św. Agnieszki Łucję z Krosna¹², w 1549 Florencję¹³, a w 1574 r. Justynę Wołucką¹⁴. Począwszy od XVII w. przełożona klasztoru bernardynek była nazywana matką lub też panną matką. I w tym czasie zdarzało się jednak, że stosowano również wcześniejszą tytulaturę. W zapisie z 19 maja 1610 r. potwierdzającym przyjęcie przez klasztor sumy 2000 zł darowanej w miejsce jałmużny, Anna *Bogumiła* Winiarska nazwana została matką starszą¹⁵.

W tekście Trzeciej Reguły św. Franciszka, zatwierdzonej przez papieża Mikołaja IV, a dostosowanej do wymogów żeńskiego życia wspólnotowego przez papieża Leona X (1513-1521), określono, że na czele każdego klasztoru ma stać przełożona nazywana matką. Powinna ona być wybierana spośród swego zgromadzenia, a jej urząd nie mógł być sprawowany dożywotnio¹⁶. Uchwały bernardyńskie wprowadziły trzyletnią kadencję przełożonej. Na urząd mogła zostać wybrana zakonnica, która miała przynajmniej czterdzieści lat, a w klasztorze od dnia profesji przeżyła chwalebnie osiem lat lub też ukończyła przynajmniej trzydzieści lat, a od profesji minęło pięć lat. Ponadto kandydatka nie mogła pochodzić z innego konwentu¹⁷. Analizując wiek matek, w wypadku, gdy znany jest ich rok urodzenia, można

¹⁰ *Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio maximo Varsoviensi asservantur, contextuit indicesque adiecit Theodorus Wierzbowski*. P. 4: *Sigismundus regis tempora complectens (1507-1548)*. Vol. 3: *Acta vicecancellariorum 1533-1548*, nr 18910, Varsoviae 1915, s. 76.

¹¹ Tamże, nr 19395, s. 103.

¹² *Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu*, t. 12, cz. 3, 1542-1545, opr. B. Przybyłowski, Kraków 1997, nr 1392, s. 123.

¹³ Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (dalej AKMKr), rkps AOff Vol. 81, s. 673.

¹⁴ R. Gustaw, K. Kaczmarczyk, *Katalog archiwum klasztoru...*, s. 19-20, nr 38.

¹⁵ AKMKr, rkps AOff Vol. 116, s. 986-987.

¹⁶ Archiwum Bernardynek Krakowskich (dalej ABKr.), rkps 151: Reguła trzecia S. Franciszka i ustawy papieskie i insze ustawy uchwalone i postanowione na wielu różnych kapitułach od przewielebnych ojców zakonu świętego Franciszka w Krakowie przy kościele Jozepha świętego mieszkającym, służące i należące [...], s. 11.

¹⁷ APBKr., rkps M-17: *Statuta et ordinationes Almae Provinciae Poloniae FF. Minorum Regularis Observantiae S. Francisci ex antiquis et recentioribus eiusdem Provinciae constitutionibus excerpta et in unum compilata*, s. 277-278.

stwierdzić, że przepis ten był przestrzegany. Wybrana po raz pierwszy na przełożoną Anna *Salomea* Łodzińska (†1769)¹⁸ w 1738 r. miała ok. czterdzieści trzy lata, a w zakonie od złożenia profesji przeżyła dwadzieścia dwa. Gdy w 1771 r. rozpoczynała sprawowanie urzędu matka Jadwiga *Agnieszka* Wojnowska (†1806)¹⁹ liczyła czterdzieści pięć lat, w tym od złożenia ślubów upłynęło jej dwadzieścia osiem.

Wśród bernardynek wybieranych na przełożone w klasztorze Św. Agnieszki można odnaleźć przedstawicielki różnych kręgów społeczeństwa, w tym również pochodzące z możliwych rodzin. Zaliczała się do nich córka Spytka Melsztyńskiego, kasztelana zawichojskiego i Katarzyny Giżyckiej, Beata Melsztyńska (1488-1542), która w 1532 r. nosiła tytuł seniorki²⁰. W latach 1629-1630 urząd matki przełożonej sprawowała Anna *Ludgarda* Zebrzydowska²¹, córka Mikołaja Zebrzydowskiego, wojewody krakowskiego. Dwukrotnie, między 1633-1635 oraz 1640-1642 funkcja ta była powierzana Katarzynie *Teresie* Zadzikównie (1592-1652)²², siostrze biskupa krakowskiego Jakuba Zadzika (1635-1642). Należy podkreślić iż to dzięki jej inicjatywie, sprzeczej z wolą brata, powstał w Krakowie drugi klasztor bernardynek pw. Św. Józefa. Miał on stanowić schronienie dla stradomskich sióstr w czasie wylewów Wisły. Ponadto Zadzikówna pragnęła, by nowa wspólnota stanowiła wzór w przestrzeganiu potrydenckiej reformy zakonnego ży-

¹⁸ Córka Jana i Anny Reklowskiej, ur. ok. 1695 r., nowicjat rozpoczęła 2 VI 1715 r., profesję złożyła 5 VIII 1716 r., ABKr., rkps 221, s. 9, 85, 190; M. B o r k o w s k a OSB, *Leksykon zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej*, t. 2: *Polska Centralna i Południowa*. Warszawa 2005, s. 212.

¹⁹ Córka Piotra i Anny Łodzińskiej, ur. ok. 1726 r., nowicjat rozpoczęła 20 VIII 1741, profesję złożyła 17 II 1743 r., ABKr., rkps 221, s. 13, 88, 200.

²⁰ Jej rodzona siostra Katarzyna również była bernardynką, F. K i r y k, *Melsztyński Spyttek h. Leliwa (zm. ok. 1503)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 20. [red. E. R o s t w o r o w s k i]. Wrocław 1975, s. 417-419; J. L [a b e r s c h e k], *Melsztyn*, [w:] *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 4. Kraków 2006/2014, s. 220-221, 249, 252.

²¹ Jej rodzoną siostrą była Gryzelda *Teresa od Wszystkich Św.*, karmelitanka bosa w klasztorze pw. Św. Marcina w Krakowie, ABKr., rkps 209; Regestr czynsów klasztoru świętej Agnieszkiej spisanych od Ic. Mci. X. Mikołaja Dobrocieskiego, kanonika krakowskiego, roku 1580 a potem przepisywany z przydatkiem zapisów po niem uczynionych wedle zapisów klasztornych. Za X. Jakuba Kąńskiego. Panny Krystyny Wilkowskiej matkij(!) na ten czas, s. 155, 161; M. B o r k o w s k a OSB, *Leksykon zakonnic polskich...*, s. 254.

²² ABKr., rkps 209, s. 179, 185, 191, 229, 237, 245.

cia. Zezwolenie na wybudowanie kolejnego klasztoru dał król Władysław IV (1632-1648) oraz papież Urban VIII (1623-1644) w 1644 r. Zadziakównie udało się też przełamać początkowy opór władz bernardyńskich wobec pomysłu nowej fundacji, a także uzyskać na nią zgodę biskupa krakowskiego Piotra Gembickiego²³. Wśród przełożonych klasztoru Św. Agnieszki można odnaleźć również przedstawicielkę włoskiego rodu Pinoccich. Córka Hieronima Pinocci i Magdaleny Szoberówny, Teresa wstąpiła do bernardynek w 1669 r., przyjmując imię zakonne *Helena*. Obowiązki przełożonej pełniła w latach 1699-1703²⁴.

Jak zaznaczono okres sprawowania urzędu wynosił trzy lata, zdarzały się jednak sytuacje, gdy ta sama zakonnica była wybierana ponownie na kolejną kadencję. Musiała jednak w takim wypadku otrzymać dyspensę z Rzymu. Sytuacja taka miała miejsce, gdy po raz trzeci matką przełożoną została Katarzyna *Prudencja* Maciejowska²⁵. Władze prowincji bernardyńskiej spodziewając się nawet jej reelekcji, z góry ją zaaprobowały w 1661 r., pod warunkiem uzyskania zgody Stolicy Apostolskiej²⁶. O taką dyspensę wnioskowano również w 1762 r., dla *Salomei* Łódzińskiej²⁷, w 1773 r. dla *Agnieszki* Wojnowskiej²⁸, a w 1780 r., dla *Kunegundy* Przytkowskiej²⁹.

²³ H. E. W y c z a w s k i, *Kraków – Św. Józef*, [w:] *Klasztory bernardyńskie w Polsce...*, s. 519-520; *Zakony św. Franciszka w Polsce w latach 1772-1970*, cz. 1: *Zgromadzenia męskie i żeńskie oraz klasztory klauzurowe*, red. J. B a r, Warszawa 1978, s. 34.

²⁴ ABKr., rkps 221, s. 250; K. T a r g o s z, *Hieronim Pinocci. Studium z dziejów kultury naukowej w Polsce w XVII wieku*. Wrocław 1967, s. 7, 9-10, 17; T a ż, *Pinocci Hieronim, anagramy: Nicephorus, Nicoymius, Poliarco Micigno, h. Nałęcz odmienny (1612-1676)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 26, [red. E. R o s t w o r o w s k i], Wrocław 1981, s. 341-343.

²⁵ Córka Mateusza Maciejowskiego i Katarzyny Lubowieckiej, jej rodzoną siostrą była błogosławiona Zofia z Maciejowskich Czeska, założycielka Zgromadzenia Sióstr Prezenteń, ABKr., rkps 221, s. 249; rkps 209, s. 334, 342, 358, 393, 400, 407; R. G ą s i o r, T. M a t u ł a, *Szkoła Sióstr Prezenteń w Krakowie w latach 1627-1918*. Lublin 1998, s. 27-29; R. G ą s i o r, *Pozwoliła się prowadzić Duchowi Świętemu*. Kraków 2005, s. 52; M. B o r k o w s k a OSB, *Leksykon zakonnic polskich...*, s. 208.

²⁶ APBKr., rkps M-6: Akta Prowincji Małopolskiej zakonu Bernardynów, 1630-1662, s. 305.

²⁷ APBKr., rkps RGP-j-2: Akta dotyczące SS. Bernardynek. Fasc. II. Klasztory dawniejsze, rewindykacje i domy projektowane, s. 31.

²⁸ ABKr., rkps 221, s. 270a.

²⁹ Tamże, s. 273.

W czasie wyboru nowej matki przełożonej powinien obecny być prowincjał bernardynów. Towarzyszyło mu dwóch oddelegowanych zakonników, często był to kustosz krakowskiego klasztoru na Stradomiu oraz spowiednik sióstr, którzy pełnili funkcję dyskwytorów³⁰, czyli zbierali i podliczali oddane głosy. Uchwały kapituły przeworskiej z 1539 r., potwierdzone rok później na kapitule w Lublinie nakazywały, aby zawsze czekano z rozpoczęciem elekcji na przybycie prowincjała, nawet gdyby minęły już przepisowe trzy lata. Zachowane źródła pozwalają zauważyć, że w trakcie wyborów odbywających się w XVIII w. przepis ten był wiernie przestrzegany. W trakcie elekcji z dnia 2 października 1732, gdy przełożoną została Małgorzata *Magdalena* Pawełcka (†1775)³¹, obecni byli o. Andrzej Kwiecieński, prowincjał, o. Augustyn Obrąpalski, kustosz oraz o. Ludwik Szembek (†1743)³², spowiednik bernardynek. Z kolei trzy lata później, gdy obrano Justynę *Terese* Jagniętkowską (†1761)³³, swe podpisy złożyli ojciec prowincjał Franciszek Jarocki (1677-1741)³⁴, o. Jan Kapistran Połaniecki (1693-1763)³⁵, kustosz oraz o. Benignus Małecki, aktualny spowiednik zakonnic.

Matkę przełożoną w podejmowaniu decyzji dotyczących funkcjonowania klasztoru wspomagała wikaria oraz siostry mające głos doradczy zwane dyskretkami. Przykładowo podczas elekcji w 1729 r., gdy wybrana po raz drugi została Jadwiga *Aniela* Skociszowska (†1740)³⁶, dyskretkami były dwie zakonnice, Ludmiła *Marianna* Słomieńska

³⁰ M. Daniluk, *Encyklopedia Instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego*. Lublin 2000, s. 104.

³¹ ABKr., rkps 221, s. 193; M. Borkowska OSB, *Leksykon zakonnic polskich...*, s. 213.

³² J. Kachel, *Bernardyni 1453-2003 kapłani i bracia zakonnici prowincji polskich oraz kustodii św. Michała na Ukrainie*, t. 5. Warta 2004, s. 268.

³³ Córka Franciszka, stolnika sandomierskiego i Zofii Zebrzydowskiej, starościanki rogozińskiej, rozpoczęła nowicjat 20 VI 1706 r., profesję złożyła w 1709 r., ABKr., rkps 221, s. 8, 85, 188; M. Borkowska OSB, *Leksykon zakonnic polskich...*, s. 212.

³⁴ K. Grudziński, *Jarocki Franciszek*, [w:] *Słownik polskich pisarzy franciszkańskich (Bernardyni i franciszkanie śląscy. Franciszkanie konwentualni, klaryski zgromadzenia III reguły)*, red. H. E. Wycałowski, Warszawa 1981, s. 190-191.

³⁵ W. Murawiec, *Połaniecki Jan Kapistran Jan Kanty h. Strzemię*, [w:] *Słownik polskich pisarzy franciszkańskich...*, s. 395-396; J. Kachel, *Bernardyni 1453-2003 kapłani i bracia zakonnici prowincji polskich oraz kustodii św. Michała na Ukrainie*, t. 4, Warta 2004, s. 306.

³⁶ Córka Jana i Anny Zegajanki, rozpoczęła nowicjat w 1693 r., ABKr., rkps 221, s. 8, 183-184.

(†1770)³⁷, która równocześnie piastowała urząd wikarii oraz *Gabriela Czerna*, mistrzyni³⁸. W 1743 r. pod listą paramentów liturgicznych z kościoła Św. Agnieszki wraz z przełożoną *Teresą* Jagniątkowską, swe podpisy złożyły cztery dyskretki, *Ludgarda* Wolska (†1749)³⁹, *Anna Wiktorja* Grotówna (†1774)⁴⁰, *Anna Helena* Strusówna (†1749)⁴¹ oraz *Salomea* Łodzińska⁴². Strusównie z pewnością przydało się doświadczenie zdobyte na tym urzędzie, gdy podczas elekcji 12 września 1744 r. została wybrana na matkę zgromadzenia. Nie wiemy jak zapisał się w pamięci innych sióstr okres jej przełożenstwa, gdyż w nekrologu wspomniano jedynie, że była dyskretką i przeżyła w zakonie trzydzieści pięć lat. Musiała jednak cieszyć się szacunkiem zgromadzenia i stanowić wzór w realizacji klasztornego powołania, o czym świadczy wierszowana strofa, jaką opatrzone zapiskę o jej śmierci. Podkreślono w niej, iż siostra Helena „zakonnie żyła, zakonnie umarła, w Bogu zasnęła, oczu nie zawarła” oraz wyrażono pewność, iż „patrzy na Boga w niebieskim Syjonie, dobrze jej tam jest być przy jego tronie”. Ponadto autorka nekrologu zwróciła się do zmarłej jako orędowniczki, która może wybłagać przyszłe łaski dla pozostałych sióstr, pisząc „siostrzo Heleno, z uczestnictwa twego, chwały niebieskiej, z affektu szczerego, daruj nam siostrzo w co ty obfitujesz [...] ubłagasz wiecznego za siostry swoje Oblubieńca Twego, abyśmy z Tobą wiecznie królowały i żywot który masz, my go z Toba miały”⁴³.

W trakcie wyborów surowo zabronione było namawianie lub zniechęcenia do oddania głosu na konkretną kandydatkę. Winowajczyni, która zostałaby przyłapana na takim zachowaniu „ma być przypuszczona ku tyle obieraniu matek ile sióstr na głosy namawiać będzie”⁴⁴. Czynne prawo wyborcze przysługiwało bernardynce, która przeżyła

³⁷ M. Borkowska OSB, *Leksykon zakonnic polskich...*, s. 211.

³⁸ ABKr., rkps 221, s. 255.

³⁹ Tamże, s. 185.

⁴⁰ Tamże, s. 8, 85, 192.

⁴¹ Córka Andrzeja Strusa, starosty będzińskiego i Magdaleny Szczepanowskiej, do nowicjatu wstąpiła 15 VII 1714 r., profesję złożyła 21 VII 1715 r., ABKr., rkps 221, s. 9, 85.

⁴² APBKr., rkps M-27: *Thesaurus Minoriticae pauperitatis Ecclesias Almae Provinciae Minoris Poloniae Patrum Observantium exornans. [...]*, s. 411.

⁴³ ABKr., rkps 221, s. 185.

⁴⁴ ABKr., rkps 151, s. 42-43.

w zakonie przynajmniej trzy lata⁴⁵. W trakcie elekcji przełożonej przydzielane były również pozostałe urzędy klasztorne. Zaliczała się do nich wikaria, mistrzyni czuwająca nad nowicjuszami, mistrzyni świeckich sprawująca opiekę nad dziewczętami oddanymi na wychowanie, dwie zakrystianki, dwie portulanki, szafarka, kanaparka, refektarka oraz pisarka.

W przypadku śmierci matki przełożonej, która nastąpiłaby przed upływem roku od objęcia urzędu, jej obowiązki musiała przejąć wikaria, aż do ponownych wyborów⁴⁶. Gdy w trakcie pełnienia urzędu zmarła w 1711 r. na zarazę Katarzyna *Rozalia* Wojeńska⁴⁷, matką obrano Konstancję *Gabrielę* Czerną (†1738)⁴⁸. Po niespodziewanym zgonie swojej następczyni Marianny *Magdaleny* Kossowskiej w 1716 r., przy której sprawowała funkcję wikarii, *Gabriela* dokończyła jej kadencję, a w czasie wyborów odbywających się 1 września 1717 r. została ponownie wybrana na matkę zgromadzenia⁴⁹. Ostatni raz najwyższy urząd klasztorny sprawowała w latach 1726-1729⁵⁰. W jej nekrologu zaznaczono, że była zacie urodzona, „w senatorskim domu”, nie wspomniano jednak szerzej jak zapamiętano okres jej przełożęństwa, zapisując jedynie, że sprawowała urząd matki kilkakrotnie, odznaczała się umiłowaniem zakonnej obserwancji, dawała siostronom dobry przykład i była dobra dla sierot⁵¹. Warto zaznaczyć, iż również rodzona siostra *Gabrieli*, Marianna *Anna* Czerna (†1729)⁵² w latach 1723-1726 pełniła w klasztorze Św. Agnieszki urząd przełożonej⁵³. Autorka nekrologu przekazała nam jednak bardzo skąpe informacje na jej temat, zaznaczając, że jedynie, że była „zapracowaną dyskretką”⁵⁴.

Dla sprawniejszego zarządzania klasztornym budżetem na mocy uchwał kapituł bernardyńskich z lat 1539 i 1540 r. zarządzono, aby

⁴⁵ Tamże, s. 44

⁴⁶ Tamże, s. 29.

⁴⁷ Córka Jana, burgrabiego krakowskiego, ABKr., rkps 213: Posagi dla zakonnic, s. 5-8, rkps 221, s. 175.

⁴⁸ Córka Michała, kasztelana sądeckiego i Katarzyny Olszamowskiej, nowicjat rozpoczęła w 1684 r., profesję złożyła 2 VII 1685 r., ABKr., rkps 221, s. 7, 84, 182-183.

⁴⁹ ABKr., rkps 221, s. 251-252.

⁵⁰ Tamże, s. 254.

⁵¹ Tamże, s. 182-183.

⁵² M. B o r k o w s k a OSB, *Leksykon zakonnic polskich...*, s. 212.

⁵³ ABKr., rkps 221, s. 253.

⁵⁴ Tamże, s. 171.

przy matce przełożonej obierać dwie siostry, który będą „wiedziały o wszystkich pieniądzech, skąd się dostawają i na co obrócone będą”⁵⁵. Dotyczyły to kwot powyżej 1 złotego, jeśli była to suma równa złotemu lub niższa przełożona mogła spożytkować ją według własnego uznania⁵⁶. Ponadto matka była zobowiązana czynić raz na kwartał „rachunek z branej jałmużny przed starszymi siostrami dyskretekami”⁵⁷. W sytuacji, gdy ktoś zapisał klasztorowi sumę i nie wywiązywał się z obowiązku wypłacania od niej procentu, matka, za wiedzą starszych sióstr dyskretek powinna „ją na inszą majątność przenieść”⁵⁸, tak, by wspólnota nie była na tym stratna. Gdy przełożona kończyła swój urząd i przekazywała go swojej następczyni dokonywano w księgach finansowych podsumowania wpływających do klasztornej kasy prowizji od kapitałów za okres trzech lat. Zestawienie takie musiało być jawne, co potwierdzała kilkusobowa komisja. Gdy w 1788 r. zdawała finansowe sprawozdanie matka *Kunegunda* Przytkowska swe podpisy umieścili pod nim wikaria Marianna *Anna Czerna* (†1797)⁵⁹, trzy dyskretki, *Jadwiga Pacjencja* Orlińska (†1788)⁶⁰, *Agnieszka* Wojnowska, *Gabriela Marcjanna* Dukiewiczówna (†1799)⁶¹ oraz przedstawiciele bernardynów, o. *Wiktoryn Wiltawski* (†1802)⁶², lektor św. teologii, *Jędrzej Korzyński* (†1795)⁶³, kustosz oraz o. *Dydak [Rogacki]* (†1793)⁶⁴, spowiednik sióstr⁶⁵. Matka po zakończeniu swej kadencji nie odpowiadała już za czynsze, zapisy testamentowe,

⁵⁵ ABKr., rkps 151, s. 43.

⁵⁶ Tamże.

⁵⁷ Tamże, s. 46.

⁵⁸ Tamże, s. 43.

⁵⁹ ABKr., rkps 221, s. 197; *M. Borkowska OSB, Leksykon zakonnic polskich...*, s. 213.

⁶⁰ *M. Borkowska OSB, Leksykon zakonnic polskich...*, s. 213.

⁶¹ Tamże, s. 214.

⁶² *H. E. Wyczański OFM, Wiltawski (Wildawski, Wiltanowski, Wyltawski) Wiktoryn. [w:] Słownik polskich pisarzy franciszkańskich...*, s. 521.

⁶³ *J. Kachel, Bernardyni 1453-2003 kapłani i bracia zakoni prowincji polskich oraz kustodii św. Michała na Ukrainie*, t. 3. Warta 2004, s. 128.

⁶⁴ APBKr., rkps RGP – k – 8: *Memoria Patrum ac Fratrum mortuorum Ordinis Minorum S. P. N. Francisci Regularis Observantiae vulgo Bernardinorum Provinciae Maioris et Minoris Poloniae, Lithuaniae et Russiae per singulos dies mensium et per totum annum collecta per P. Ceslaum Bogdalski Sac. Jubil. et Praed. Gen. Anno Dni 1929*, s. 753.

⁶⁵ ABKr., rkps 211, s. 33.

ani długi, jeśli takowe zaciągnęłyby na potrzeby klasztoru. Wszelkie zobowiązania przechodziły już na jej następczynię⁶⁶.

Artykuły kapituły bydgoskiej nakazywały, aby przełożona i wikaria słuchały „culpy albo win” sióstr w każdy piątek i wyznaczały im stosowną pokutę. W przypadku większych przewinień powinny je omówić z dyskretkami lub z ojcem spowiednikiem, a te najpoważniejsze, czy też nie opisane w statutach przedstawić do rozważenia ojcu kustoszowi lub prowincjałowi⁶⁷. Zdarzyło się tak w 1696 r., gdy 28 października, na posiedzeniu definitorium, zajmowano się sprawą siostry *Salomei* Jerlandówny, której wymierzono karę za kłótniwość, nakazując przeprosić pozostałe siostry i odsiedzieć tydzień w swojej celi⁶⁸.

Przełożona bernardynek zabiegała nie tylko o duchowy wzrost powierzzonej sobie wspólnoty sióstr, ale musiała wykazywać również gospodarczy zmysł przejawiający się np. w trosce o stan klasztornych pomieszczeń. *Wiktoria* Trzebińska pełniła urząd matki przełożonej trzykrotnie w latach 1670-1673, 1679-1685⁶⁹ oraz 1688-1690. W czasie pierwszej kadencji podjęła trud rozbudowy klasztoru. Zbudowała „formy” czyli stalle do chóru, chórek dla kapeli nad zakrystią, izbę dla gości. Ponadto postarała się o zakup pozytywu na chór oraz potrzebnych paramentów do wyposażenia kościoła. Inicjatywy te były możliwe dzięki hojnej jałmużnie, którą otrzymała od biskupa krakowskiego *Andrzeja* Trzebieckiego w 1670 r.⁷⁰ *Ludgarda* Belinówna była matką przełożoną w latach 1685-1688. Do jej zasług należy zaliczyć rozpoczęcie budowy dormitorium nad furtaa⁷¹. Prace te dokończyła jej następczyni wspomniana już *Wiktoria* Trzebińska, a pieniądze na inwestycję pochodziły z posagów sióstr⁷². Troskę o stan zabudowań klasztornych wykazała również *Franciszka* *Pacjencja* Ligęzianka, która

⁶⁶ ABKr., rkps 151, s. 43.

⁶⁷ Tamże, s. 46-47.

⁶⁸ APBK., rkps M-8: Akta Prowincji Małopolskiej zakonu Bernardynów, 1686-1709, s. 241.

⁶⁹ W metryce klasztornej zanotowano, że *Wiktoria* była przełożoną do 1685 r., inne źródło podaje, iż w 1684 r. urząd matki sprawowała *Anna* Kniperówna, AKMKr., rkps AOff Vol. 156, s. 626, 636.

⁷⁰ ABKr., rkps 206: Akta odnoszące się do klasztoru ś. Agnieszki na Stradomiu i jego uposażenia, s. 35.

⁷¹ ABKr., rkps 221, s. 250.

⁷² Tamże, s. 250; rkps 206, s. 35.

podczas sprawowania urzędu matki w latach 1696-1699 zadbała o wymianę dachu na klasztorze oraz odnowiła wieżę⁷³.

Przełożone miały obowiązek troszczyć się również o to, by na bieżąco były prowadzone księgi, w których zapisywano informacje o stanie finansowym konwentu. Matka Barbara *Krystyna* Wilkowska zarządziła, by w 1618 r. przepisać od nowa rejestr pobieranych przez klasztor czynszów⁷⁴. Dzięki staraniom wspomnianej już matki *Gabrieli* Czernej zaczęto odtwarzać i prowadzić na nowo od 1713 r. metrykę konwentu, w której spisywano informacje o przyjętych nowicjuszkach, złożonych profesjach, odbytych elekcjach przełożonych oraz zgonach zakonnic. Konieczność założenia nowej wynikała z faktu, iż wcześniejsze nie zachowały się „częścią dla powietrza morowego częstego, częścią dla nieprzyjaciół wiary świętej w Koronie Polskiej grasujących”⁷⁵. Tułaczka zakonnic spowodowana wojną północną oraz grasującą zarazą sprawiły, że księgi poginęły. Praca przy odtwarzaniu zapisów musiała być bardzo trudna, gdyż prawdopodobnie opierano się głównie na pamięci najstarszych zakonnic, stąd w wielu miejscach brakuje dokładnych dat wydarzeń⁷⁶. Najdawniejsza z przełożonych wymienionych w metryce to wspomniana już *Prudencja* Maciejowska, która „rządziła przed Szwedami pierwszymi”⁷⁷, czyli przed potopem. Po niej w latach 1656-1659, „w Szwedy pierwsze” urząd sprawowała *Eustachia* Borkowska⁷⁸. Przy padło jej za zadanie przeprowadzić wspólnotę przez trudy wojennej tułaczki, spowodowanej najazdem szwedzkim, podczas którego kościół Św. Agnieszki wraz z klasztorem zostały spalone⁷⁹. Wiadomo, że siostry były zmuszone na ten czas zamieszkać w jakiejś bliżej nieokreślonej kamienicy. Na mocy zarządzenia z dnia 2 czerwca 1658 r. wydane go przez definitorium bernardynek, obradującego w konwencie kalwaryjskim zobowiązano matkę przełożoną, by w tej tymczasowej siedzibie

⁷³ ABKr., rkps 221, s. 250; rkps 206, s. 36.

⁷⁴ ABKr., rkps 209.

⁷⁵ ABKr., rkps 221, s. 5.

⁷⁶ M. B o r k o w s k a OSB, *Łatanie pamięci czyli rzecz o klasztorzym kronikarstwie retrospektywnym*. „Znak” R. 47, 1995, nr 5, s. 106-107.

⁷⁷ ABKr., rkps 221, s. 6.

⁷⁸ Tamże, s. 6, 249; rkps 209, s. 367, 376, 384.

⁷⁹ ABKr., rkps 9: Kronika SS. Bernardynek przy kościele św. Józefa w Krakowie, 1434-1932, s. 44; W. K o c h o w s k i, *Lata potopu 1655-1657*, opr. L. K u k u l s k i, Warszawa 1966, s. 219-220.

wystarała się o założenie kraty „za którą ani zakonnym ani świeckim osobom nie będzie wolno wchodzić męskiej płci” oraz rozmównicy⁸⁰. Kolejno po wspomnianej *Eustachii* w księdze zostało wymienionych czterdzieści przełożonych, jednakże dopiero od początku XVIII w. zapiski o dokonanych elekcjach są bardziej szczegółowe, tak, że można również poznać nazwiska sióstr wybieranych na pozostałe urzędy klasztorne.

Znaczący wkład w utrwalenie dziejów stradomskich bernardynek wniosła matka *Teresa Jagniątkowska*, która po swoim wyborze w 1735 r. „pobożną zdjęta ciekawością”⁸¹ zainicjowała spisywanie kroniki klasztoru zachowując w niej „chwalebne antecesorów świeckich lub duchownych dzieła, wiekuistej godne pamięci”⁸². W przedmowie do czytelnika zaznaczyła iż „ten pobożny zwyczaj nie tylko przedniejszych czasów u starożytności w doskonałej zostawał obserwie, ale też i w niniejszych rewolucjach prawie autentyczny zostaje”⁸³. Kronika nie jest jednak zbyt obszerna, gdyż opisano w niej jedynie okoliczności fundacji klasztoru, przyjęcia klauzury, wspomniano o odbudowie konwentu po pożarze w 1556 r. i założeniu konwentu pw. Św. Józefa.

Przełożonym z klasztoru Św. Agnieszki powierzano niekiedy bardzo odpowiedzialne zadania. Do takich z pewnością zaliczał się wyjazd na nową fundację i organizacja wspólnoty. Świadczy to o tym, iż władze prowincji darzyły je zaufaniem oraz doceniały ich wysiłek i trud wkładany w wykonywanie swojej funkcji. W 1618 r. wraz z pięcioma bernardynkami od Św. Agnieszki wyjechała na fundację do Lublina siostra Barbara *Ezmaryja* Maciejowska, która wcześniej w stradomskim klasztorze była przełożoną. Możliwe, że właśnie ze względu na jej doświad-

⁸⁰ APBKr., rkps M-6, s. 273.

⁸¹ ABKr., rkps 207: Księga dowod autentyczny nie tylko miejsca, erekcy i fundacyi klasztoru świętej Agnieszki przewielebnych sióstr zakonnych pod regułą trzecią zostających z archiwum prowincyi mało-poslkiej OO. Wielebnych Obserwatorów wiernie wypisany, ale tez regestr sum i posagów pieniężnych na rożnych miejscach lokowanych, także i prowizye od nich należące w sobie zawierająca od pierwszej pogorzenia miasta Stradomia i klasztoru tutecznego nieszczęśliwosci, dawniejszemi czasy o ponowieniu opisania zaniedbana, teraz dopiero po narodzeniu Pańskim wieku ósmnastego, za chwalebny staraniem Najp. Imci Panny Teresy Jagniątkowskiej, pomienionego klasztoru matki i przełożonej, sporządzona roku od rodzaju księgi Jezusowego, 1735, s. 5.

⁸² Tamże.

⁸³ Tamże.

czenie powierzono jej również obowiązki przełożonej tworzącej się wspólnoty, które sprawowała w latach 1618-1622⁸⁴.

Nadzwyczajne, a zarazem bardzo tragiczne wydarzenia stały się udziałem ostatniej przełożonej klasztoru Św. Agnieszki, Franciszki Przytkowskiej. Córka Katarzyny Jarockiej wstąpiła do klasztoru Św. Agnieszki 3 lipca 1734 r., czyli miała wówczas jedynie około dziesięciu lat, przyjmując imię *Kunegunda*⁸⁵. Jej obłóczyny celebrował osobiście sam prowincjał Franciszek Jarocki. W czasie elekcji w 1741 r. powierzono jej funkcje szafarki, a w latach 1750-1768 pełniła obowiązki portulanki⁸⁶. Po raz pierwszy *Kunegunda* została wybrana matką przełożoną w czasie elekcji odbywającej się 15 października 1768 r. Wyprowadziła wówczas *Annę* Czerną, najsilniejszą kontrkandydatkę trzema głosami⁸⁷. *Kunegunda* po raz drugi obrana została w trakcie elekcji dnia 1 października 1777 r.⁸⁸. Sprawowała swój urząd trzy lata i dnia 23 września 1780 r. wybrano ją na kolejną kadencję⁸⁹. Powtórny wybór świadczył o zaufaniu jakim obdarzyła ją wspólnota. Po raz czwarty i ostatni *Kunegunda* obrana została matką przełożoną w czasie elekcji dnia 2 października 1786 r.⁹⁰. Nie przypuszczała wówczas, że będzie musiała przeprowadzić siostry przez dramatyczne wydarzenia związane z kasatą klasztoru w 1788 r. i koniecznością przymusowej przeprowadzki do klasztoru pw. Św. Józefa przy ul. Poselskiej. Warunki połączenia obu wspólnot bernardynek określiła ordynacja zestawiona w ośmiu paragrafach. Zgodnie z jej postanowieniami dawnym przełożonym klasztoru Św. Agnieszki *Kunegundzie* Przytkowskiej i *Agnieszce* Wojnowskiej przyznano dożywotnio pierwsze miejsce po przełożonej klasztoru Św. Józefa, Krystynie *Eleonorze* Gołuchowskiej⁹¹. Uznano także, że mają być „wolne od chóru i wszelkich innych usług” i „jako wysłużone i jubilatki szanowane być mają”⁹². *Kunegunda* zmarła dnia

⁸⁴ *Kronika bernardynek lubelskich 1618-1885*, opr. A. S z y l a r, Lublin 2009, s. 35-36; A. S z y l a r, *Konwent bernardynek lubelskich w świetle kroniki klasztornej*, „Nasza Przeszłość” t. 110, 2008, s. 57-58.

⁸⁵ ABKr., rkps 221, s. 12.

⁸⁶ Tamże, s. 262-267.

⁸⁷ Tamże, s. 268.

⁸⁸ Tamże, s. 271.

⁸⁹ Tamże, s. 272.

⁹⁰ Tamże, s. 278.

⁹¹ ABKr., rkps 206, s. 191.

⁹² Tamże, s. 191-192.

19 października 1801 r., opatrzona świętymi sakramentami przez ojca spowiednika Benignusa Radwańskiego (†1809)⁹³. Pochowana została przy kościele Św. Filipa na Kleparzu. Przed śmiercią chorowała złożona ciężką chorobą przez pół roku⁹⁴.

Dzięki zachowanej metryce można poznać nazwiska matek przełożonych w klasztorze Św. Agnieszki począwszy od 1651 r., od czasów *Prudencji* Maciejowskiej. Zapiski te zawierają jedynie lata sprawowania urzędu. Dopiero od 1717 r., od elekcji *Gabrieli* Czernej, stają się one bardziej szczegółowe i uwzględniają liczbę głosów oddanych na poszczególne kandydatki oraz siostry wybrane na pozostałe urzędy klasztorne. Wiele nazwisk matek, także tych nie ujętych w metryce, zawierają źródła o charakterze finansowym, m.in. księgi, w których notowano wpływające do klasztornej kasy prowizje od kapitałów. Bernardynki pełniące urząd przełożonej musiały odznaczać się wieloma talentami. Troszcząc się o byt powierzonej sobie wspólnoty i jej sprawy materialne, czuwały nad przejrzystością wydatków, dbały o stan techniczny budynków mieszkalnych i nadzorowały konieczne remonty. Przy tych codziennych obowiązkach nie zapominały również o swym głównym zadaniu – rozwijaniu pobożności i zakonnej gorliwości, często mimo bardzo nieprzychylnych okoliczności, jak wojny czy szalejące zarazy.

Spis przełożonych w klasztorze bernarynek pw. Św. Agnieszki w Krakowie

Lp.	Imię i nazwisko	Imię zakonne	Lata sprawowania urzędu
1.		Marusza ⁹⁵	1463
2.	żona Franciszka, malarza z Węgier ⁹⁶		

⁹³ J. Kachel OFM, *Bernardyni 1453-2003. Kapłani i bracia zakonnicy prowincji polskich oraz kustodii św. Michała na Ukrainie*, t. 5..., s. 24.

⁹⁴ ABKr., rkps 129: Regest wieloletnich pań zakonnic trzeci(ej) reguły Franciszka ś. w klasztorze pod tytułem Jozepha ś. w mieście stołecznym Krakowskim, s. 161; rkps 221, s. 199.

⁹⁵ R. Gustaw, K. Kaczmarczyk, *Katalog archiwum klasztoru siostr bernarynek...*, s. 11-12, nr 4.

⁹⁶ Wstąpiła do klasztoru św. Agnieszki, gdzie była wybierana przełożoną, jej mąż wstąpił do obserwantów, Jan z Komorowa OFM, *Krótką Kroniką Zakonu Braci Mniejszych część druga (1453-1517)*, przeł. K. Żuchowski, „Przegląd Kalwaryjski”, t. 13, 2009, s. 548.

3.		Eufrazja ⁹⁷	przed 1523
4.		Tekla ⁹⁸	przed 1523
5.	Regina Sienieńska ⁹⁹	Potencja/ Potencjana	1523
6.		Lugdumiła ¹⁰⁰	1530
7.	Beata Melsztyńska ¹⁰¹		1532
8.	Dorota Noskowska ¹⁰²	Perpetua	1532, 1537-1538
9.		Florencja ¹⁰³	ok. 1541
10.		Łucja z Krosna ¹⁰⁴	1543
11.		Florencja ¹⁰⁵	1549
12.	Wołucka ¹⁰⁶	Justyna	1550
13.	Tarłówna ¹⁰⁷	Eufrozyna	1555
14.	Wołucka ¹⁰⁸	Justyna	1574, 1579
15.	Kątska ¹⁰⁹	Dorota	1587
16.	Dobrocieska ¹¹⁰	Magdalena	1592
17.		Urszula z Sienna ¹¹¹	1599
18.	Radomiska ¹¹²	Anna	1602, 1603
19.	Porębska ¹¹³	Anna	1605

⁹⁷ *Matricularum Regni Poloniae summaria...*, nr 13610, s. 281.

⁹⁸ Tamże.

⁹⁹ Tamże.

¹⁰⁰ *Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu*, t. 11, cz. 2..., nr 386, s. 5-6.

¹⁰¹ J. L [a b e r s c h e k], *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego...*, s. 220-221.

¹⁰² *Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu*, t. 11, cz. 2..., nr 823, s. 195-196; *Matricularum Regni Poloniae summaria...*, nr 18910, s. 76, nr 19395, s. 103.

¹⁰³ K. K a n t a k, *Sylwetki bernardynów poznańskich. Innocenty z Kościana*. „Kronika Miasta Poznania”, R. 7, 1929, s. 46.

¹⁰⁴ *Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu*, t. 12, cz. 3..., nr 1392, s. 123.

¹⁰⁵ AKMKr., rkps AOff Vol. 81, s. 673.

¹⁰⁶ ABKr., rkps 209, s. 14.

¹⁰⁷ AKMKr., rkps AOff Vol. 85, s. 715.

¹⁰⁸ R. G u s t a w, K. K a c z m a r c z y k, *Katalog archiwum klasztoru sióstr bernardynek...*, s. 19-20, nr 38; K. J. K a n t a k, *Bernardyni polscy*, t. 1..., s. 277.

¹⁰⁹ ABKr., rkps 209, s. 54.

¹¹⁰ Tamże, s. 85.

¹¹¹ AKMKr., AEp Vol. 33, k. 488v.

¹¹² ABKr., rkps 209, s. 53.

20.	Wołucka ¹¹⁴	Eufrozyna	1609
21.	Anna Winiarska ¹¹⁵	Bogumiła	1610, 1611
22.	Porębska ¹¹⁶	Anna	1612-1614
23.	Barbara Maciejowska ¹¹⁷	Ezmaryja	1615, przed 1618
24.	Barbara Wilkowska ¹¹⁸	Krystyna	1617-1619
25.	Radomska ¹¹⁹	Anna	1622, 1623
26.	Porębska ¹²⁰	Anna	1624-1626
27.	Gnoińska ¹²¹	Charitas	1627, 1628
28.	Anna Zebrzydowska ¹²²	Ludgarda	1629, 1630
29.	Porębska ¹²³	Anna	1631, 1632
30.	Katarzyna Zadzikówna ¹²⁴	Teresa	1633-1635
31.	Bobrownicka ¹²⁵	Anastazja	1636-1639
32.	Katarzyna Zadzikówna ¹²⁶	Teresa	1640-1642
33.	Justamentówna ¹²⁷	Katarzyna	1643-1645
34.	Bobrownicka ¹²⁸	Anastazja	1646-1648
35.	Pychowska ¹²⁹	Magdalena	1649-1651
36.	Katarzyna Maciejowska ¹³⁰	Prudencja	1651-1656
37.	Borkowska ¹³¹	Eustachia	1656-1659

¹¹³ ABKr., rkps 214: Kapitały na dobrach ziemskich na rzecz klasztoru ś. Agnieszki na Stradomiu, s. 129-132.

¹¹⁴ ABKr., rkps 129, s. 3.

¹¹⁵ AKMKr., rkps AOff Vol. 116, s. 986-987; K. Niesiecki, *Herbarz polski*, t. 9, Lipsk 1842, s. 343.

¹¹⁶ ABKr., rkps 209, s. 20, 22-23.

¹¹⁷ *Kronika bernardynek lubelskich...* s. 35-36; Archiwum Narodowe w Krakowie, rkps Castr. Crac. 849, s. 2221.

¹¹⁸ ABKr., rkps 209, s. 16, 24, 89; rkps 129, s. 3-4.

¹¹⁹ ABKr., rkps 209, s. 109, 115.

¹²⁰ Tamże, s. 120, 127, 135.

¹²¹ Tamże, s. 143, 149.

¹²² Tamże, s. 155, 161.

¹²³ Tamże, s. 167, 173.

¹²⁴ Tamże, s. 179, 185, 191.

¹²⁵ Tamże, s. 198, 205, 212, 220.

¹²⁶ Tamże, s. 229, 237, 245.

¹²⁷ Tamże, s. 258, 267, 275.

¹²⁸ Tamże, s. 284, 293, 301.

¹²⁹ Tamże, s. 309, 318, 323.

¹³⁰ Tamże, s. 334, 342, 358; rkps 221, s. 249.

¹³¹ Tamże, s. 367, 376, 384; rkps 221, s. 249.

38.	Katarzyna Maciejowska ¹³²	Prudencja	1659-1665
39.	Oświęcimówna ¹³³	Urszula	1665-1668
40.	Aleksandra Dębińska ¹³⁴	Humilitas	1668-1670
41.	Trzebińska ¹³⁵	Wiktoria	1670-1673
42.	Tomaszewska ¹³⁶	Potencja	1673-1676
43.	Kniperówna ¹³⁷	Anna	1676-1679
44.	Trzebińska ¹³⁸	Wiktoria	1679-1685?
45.	Kniperówna ¹³⁹	Anna	1684
46.	Belinówna ¹⁴⁰	Ludgarda	1685-1688
47.	Trzebińska ¹⁴¹	Wiktoria	1688-1690
48.	Kniperówna ¹⁴²	Anna	1690-1693
49.	Gawrońska ¹⁴³	Katarzyna	1693-1696
50.	Franciszka Ligęzianka/ Ligęza ¹⁴⁴	Pacjencja	1696-1699
51.	Teresa Pinocianka/ Pinocci ¹⁴⁵	Helena	1699-1703
52.	Ligocka ¹⁴⁶	Apolinaria	1703-1706
53.	Jadwiga Szonowska ¹⁴⁷	Franciszka	1706-1709
54.	Katarzyna Wojeńska ¹⁴⁸	Rozalia	1709-1711
55.	Konstancja Czerna ¹⁴⁹	Gabriela	1711-1714
56.	Marianna Kossowska ¹⁵⁰	Magdalena	1714-1716

¹³² Tamże, s. 393, 400, 407; rkps 221, s. 249.

¹³³ ABKr., rkps 221, s. 249.

¹³⁴ Tamże.

¹³⁵ Tamże.

¹³⁶ Tamże.

¹³⁷ Jw, s. 250.

¹³⁸ Tamże.

¹³⁹ AKMKr., rps AOff Vol. 156, s. 626, 636.

¹⁴⁰ ABKr., rps 221, s. 250.

¹⁴¹ Tamże.

¹⁴² Tamże.

¹⁴³ Tamże.

¹⁴⁴ Tamże.

¹⁴⁵ Tamże.

¹⁴⁶ Tamże, s. 251.

¹⁴⁷ Tamże.

¹⁴⁸ Tamże.

¹⁴⁹ Tamże.

¹⁵⁰ Tamże.

57.	Konstancja Czerna ¹⁵¹	Gabriela	VII 1716 – 1 IX 1717
58.	Konstancja Czerna ¹⁵²	Gabriela	1 IX 1717 – 18 IX 1720
59.	Jadwiga Skociszowska ¹⁵³	Aniela	18 IX 1720 – 15 IX 1723
60.	Marianna Czerna ¹⁵⁴	Anna	15 IX 1723 – 18 IX 1726
61.	Konstancja Czerna ¹⁵⁵	Gabriela	18 IX 1726 – 24 IX 1729
62.	Jadwiga Skociszowska ¹⁵⁶	Aniela	24 IX 1729 – 2 X 1732
63.	Małgorzata Pawełcka ¹⁵⁷	Magdalena	2 X 1732 – 27 IX 1735
64.	Justyna Jagniątkowska ¹⁵⁸	Teresa	27 IX 1735 – 27 IX 1738
65.	Anna Łodzińska ¹⁵⁹	Salomea	27 IX 1738 – 27 IX 1741
66.	Justyna Jagniątkowska ¹⁶⁰	Teresa	27 IX 1741 – 12 IX 1744
67.	Anna Strusówna ¹⁶¹	Helena	12 IX 1744 – 14 X 1747
68.	Anna Łodzińska ¹⁶²	Salomea	14 X 1747 – 27 VIII 1750
69.	Justyna Jagniątkowska ¹⁶³	Teresa	27 VIII 1750 – 26 IX 1753
70.	Anna Łodzińska ¹⁶⁴	Salomea	26 IX 1753 – 25 IX 1756
71.	Małgorzata Pawełcka ¹⁶⁵	Magdalena	25 IX 1756 – 27 IX 1759
72.	Anna Łodzińska ¹⁶⁶	Salomea	27 IX 1759 – 24 IX 1762
73.	Anna Łodzińska ¹⁶⁷	Salomea	24 IX 1762 – 23 IX 1765
74.	Konstancja Morsztynówna ¹⁶⁸	Bronisława	23 IX 1765 – 15 X 1768
75.	Franciszka Przytkowska ¹⁶⁹	Kunegunda	15 X 1768 – 23 IX 1771
76.	Jadwiga Wojnowska ¹⁷⁰	Agnieszka	23 IX 1771 – 23 IX 1774

¹⁵¹ Tamże, s. 251-252.

¹⁵² Tamże, s. 252.

¹⁵³ Tamże, s. 253.

¹⁵⁴ Tamże.

¹⁵⁵ Tamże, s. 254.

¹⁵⁶ Tamże, s. 255.

¹⁵⁷ Tamże, s. 256.

¹⁵⁸ Tamże, s. 257.

¹⁵⁹ Tamże, s. 258.

¹⁶⁰ Tamże, s. 259.

¹⁶¹ Tamże, s. 260.

¹⁶² Tamże, s. 261.

¹⁶³ Tamże, s. 262.

¹⁶⁴ Tamże, s. 263.

¹⁶⁵ Tamże, s. 264.

¹⁶⁶ Tamże, s. 265.

¹⁶⁷ Tamże, s. 266.

¹⁶⁸ Tamże, s. 267.

¹⁶⁹ Tamże, s. 268.

77.	Jadwiga Wojnowska ¹⁷¹	Agnieszka	23 IX 1774 – 1 X 1777
78.	Franciszka Przytkowska ¹⁷²	Kunegunda	1 X 1777 – 23 IX 1780
79.	Franciszka Przytkowska ¹⁷³	Kunegunda	23 IX 1780 – 23 IX 1783
80.	Jadwiga Wojnowska ¹⁷⁴	Agnieszka	23 IX 1783 – 2 X 1786
81.	Franciszka Przytkowska ¹⁷⁵	Kunegunda	2 X 1786 – 11 VIII 1788

HERMINA ŚWIĘCH

**THE SUPERIORS OF BERNARDINE SISTERS' CONVENT
OF ST. AGNES IN CRACOW IN THE 15th-18th CENTURY**

Abstract

The history of the Convent of St. Agnes at Stradom near Cracow reaches back to 1453 and is connected with the preaching activity of St. John Capistran, who – during his stay in Cracow – admitted a few women to the Third Order of St. Francis. They settled down in a house in front of St. Nicholas Gate (Brama Mikołajska) and started a communal life based on the rule of the Third Order approved by Pope Nicholas IV and vows of chastity and obedience they had made. Thanks to the support of the Sandomierz Castellain Jan Hincza from Rogów, a wooden convent and the church of St. Agnes were built for them in 1459. The Convent existed until 1788, when due to the dissolution the sisters were moved to the Convent of St. Joseph at Poselska Street.

The community was headed by Mother Superior, whose term of office was three years. The election of the superior took place in the presence of the Bernardine Provincial and the accompanying friars, most often the Stradom Convent Custodian and the sisters' confessor. According to the resolutions of the Bernardine Chapters the election for the highest convent office was possible for a nun of a required age of forty or thirty, who had been professed at least five or eight years earlier and could not come from another convent. Bernardine sisters who spent at least three years in the convent were entitled to active voting rights.

The remaining registers of the Convent of St. Agnes allow to determine the names of the superiors since 1651, when the office was taken up by Katarzyna *Prudencja*

¹⁷⁰ Tamże, s. 269.

¹⁷¹ Tamże, s. 270.

¹⁷² Tamże, s. 271.

¹⁷³ Tamże, s. 272.

¹⁷⁴ Tamże, s. 277.

¹⁷⁵ Tamże, s. 278; rkps 207, s. 29-30.

Maciejowska. Many names of Mothers Superior are included in financial sources, among them books in which the capital provisions were recorded. The duties of the Mother Superior were to take care of the community, to supervise the financial matters, to keep the convent books, to care about the state of the convent rooms and the renovation works. Taking care of the daily matters the superiors did not forget about their main duty to cultivate devotion and monastic fervour.

Translated by Hanna Rybkowska